

в галицькій Соймі і в Палаті Панів у Відні в 1914 з рішучим домаганням створення Українського університету у Львові і призначення на ту ціль прегарної площі коло св. Юра, систематичне переписання й зібрання актів, які дотичать нашої історії в римських, віденських й інших архівах, що переховуються тепер в Нац. Музеї, переклади грецьких Отців, візвання в 1908 р. окремим посланієм цілого духовенства, щоби воно вибрало спеціалістів для наукової праці над Церковним З'єдиненням і виховувало молодь в замилюванні до науки, врешті думка оснувати високу богосл. школу, з якою від давна носився — оце все етапи в пляновій розбудові укр. богословських наук¹⁾“.

Створення огнища укр. богословських наук без відповідної попередньої старанної підготовки було неможливим. Основання Богосл. Академії в 1928 р. попередили шість літ важкої підготовчої праці в тім напрямі. Шість літ перед тим, бо з початку 1923 р. розпочато видавання наукового теологічного журналу „Богословія“, а з кінцем того року основано „Богословське Наукове Товариство“, що стало власником того журналу. Говорити щонебудь про Богосл. Академію, не знаючи нічого про журнал „Богословію“ і Богословське Наук. Т-во, неможливо. „Богословія“ і Бог. Наук. Т-во виконали саме ту підготовчу працю. Вони об'єднали і згуртували біля себе визначніших наших вчених — богословів, дали доказ, що в нас є потрібні для Богосл. Академії сили, вони намітили шляхи, якими нашим богосл. наукам слід йти, вони — це початок здійснювання великої мрії Митрополита Андрея в тім напрямі, а рівночасно нова карта в історії наших богословських і звязаних з ними світських наук. Цього року саме „Богословія“ і Богосл. Н. Т-во вступають в десятиліття свого існування і з того приводу хочу зазнайомити наше громадянство з працею, яку досі вони виконали. (Далі буде).

С. Шелухин.

Про Українську Енциклопедію.

Добре зложена Енциклопедія робить велику послугу нації. Вщиплюванням і ширенням наукових інформацій і правдивого знання в народі, вона помагає збагачувати досвід і думання, розвивати ідеї, творити правдиві поняття, ширити свідомість, культуру, цивілізацію, боротьбу за правду, підвищує життєвий живчик нації.

Навпаки, зле зложена Енциклопедія своєю псевдо-науковістю, тенденціями, вигадками не дає нічого позитивного, виховує поверховність і легковажність думання, творить хаос в по-

¹⁾ Про заслуги Митрополита Андрея для науки, гл. промова о. рект. Др. И. Сліпого на відкриттію пам'ятника для Митрополита, „Дзвони“ ч. 10. 1932. 681/2 стр.

няттях, гальмує духовий розвиток, гасить зацікавлення, спиняє змагання до поглиблення знання й обнижує рівень духового розвитку поколінь і нації.

Тому не тільки Редакція Енциклопедії, але й ціле укр. громадянство повинні дбати, щоби Укр. Енциклопедія була зложена якнайкраще і давала вповні наукові інформації. Якщо мильні, недокладні, чи ненаукові відомості вкоріняться в громадянство, принесуть багато шкоди, бо важко буде їх опісля викорінити.

Проф. Попов справедливо завважив, що наслідування неправдивих інтерпретацій „Нібура й К-о західних фільольогів“ в джерелах історії Русі задержало поступ науки, а факт, що учені міцно держалися думок Нібура і його наслідувачів, показав, „с ким трудом оставляют головы людей идеї, когда то им навязания“. Бокль правдиво вказав, що вигадками про початки французької історії від зайшлих троянців загальмовано розвиток історичної науки в Франції років на 700! Академик С. Гедеонов, акад. М. Грушевський і ін. справедливо завважили, що норманська теорія походження Русі зі шведів ненаукова і наробила великої шкоди успіхам науки. Акад. Васілевський зробив прямий закид академікові Кунікові, що цей тенденційно підганяє свої твердження в науці під норманську теорію, чим ширить неправду, й тому апелював до його совісти ученого. Кунік лереглянув усе і зрікся норманської теорії, для якої працював і яку признав далі за позбавлену доказів. Одначе норманісти і після цього дальше уживають аргументів Куніка, яких він зрікся. Дійсно, з великим „трудом“ очищаються голови від фалшивих ідей і помилок, які в них вложено наче дійсно науків. Ще з більшим трудом буде можна усунути мильні відомості з голов громадян, для яких видається загальні Енциклопедії.

Українська Енциклопедія має багато дефектів, особливо в питаннях українознавства. Автори Енциклопедії в багатьох питаннях самі не мали потрібного знання, часто плутають і рятуються вигадками та потоком порожніх слів. Це тим гірше, що в чужих Енциклопедіях на українознавство не звертають уваги, а іноді і тенденційно подають дивовижні нісенітници. Українська Енциклопедія тут не помагає, а полишає часто українця цілком безпомічним. Наукове знання тут особливо необхідне вже хоч би тому, що так часто заперечують і стараються позбавити українців навіть їх словянського імени та історії, щоб відібрати їм і права, звязані з іменем. На Підкарпатті суперечки за назви український, руський, русский (з двома с), малоруский і ін. довели вже до суду і відбиваються на школі, на соціальному й політичному житті і т. д. „Книга знання“ в цім не дає наукового знання, потрібного всім. Візьмемо кілька прикладів, щоб було ясніше, що треба в ній направити.

В Іпатіївс. літ., в народній словесності, в літературі, на геогр. картах, напр., Сансона 1641 р., читаємо: „Вкраїна“. В Україн. Енци. назви „Вкраїна“ не знаходимо. Треба було б надрукувати хоч би: „Вкраїна — див. Україна“, а там пояснити

значіння. У одних тенденція, у других незнання укр. мови, у третій і те й друге перекручує „Україну“ на „окраїну“ і фалшиво подає ці слова як тотожні і ті самі щодо значіння. На підставі вигаданого ототожнення вирости цілком неправдиві твердження, звязані в додаток з політичними претензіями і негациєю прав української нації на своє ім'я, а далі й на права, звязані з іменем, без якого не існує і підмет прав. Одні кажуть, що сама назва означає окраїну Польщі, другі — окраїну Росії, треті — окраїну Європи! Все це вигадки. Вжиток одної назви в формі „Україна“ і „Вкраїна“ цілком нищить цю дику фільольогію, бо ніяк не може „вийти, що „вкраяти“ і „окраяти“ те саме. Це перемінне в початку слів У і В, що міняється ради музичности одно на друге без зміни значіння слова, є особливістю української мови: внести-унести, ввести-увести, ввійти-увійти, вбігти-убігти і т. д. Уже з Київського літопису можна подати безліч прикладів цього. В московській мові це слова ріжних значінь, навіть протилежних, напр. внести куда, а унести — одкуда, ввести куда, а увести — откуда, і т. д. На весілля співають: „Дружка ножа не має, нам короваю не в-к р а є, дайте йому колодача — най нам у-к р а є калача“. Вкрає й украє те саме, але окраяти (навколо) це цілком інше. В московській мові, якою хочуть пояснити, слова Україна немає, а є лише — украйна; що ж до слова Вкраїна, то ні воно, ні слово „вкрайна“ зовсім не існує. Тому про „Вкраїну“, хто перекручує назву на значіння „окраїни“, мусить мовчати. Мовчить і Україн. Енцикл. Інших пояснень ми тут подавати і потреби не маємо. Укр. Енцикл. не повина мовчати про такі речі. Хто гаразд не знає укр. мови, той шукатиме „Вкраїна“ і не знайде.

Немає в Енц. і слів Малоросія, малоруський. Є лише „Малоросійська губ.“, про яку пояснено, що це „російська адміністрат. одиниця, створена 1796 р. з 3-ох лівобереж. намісництв і з центром у Чернигові; 1802 р. розділена на губ. Полтав. і Чернігівську“. Це не так. Там, де про Русь, читаємо: „Назви: Велика Русь, Мала Р. міняються в залежності від політич. центрів, спершу Мала Русь — Галич супроти Києва, пізніш укр. землі супроти Московщини (В. Русь). Звідтіля і назви (чужі для нас): малороси, великороси. Де не було московс. впливів, такі назви не знані“. І це не так, і це тільки вигадки, та ще й не мудрі. Кому треба пояснення, що це у літописців „Україна Малоросійська“, або чому це назва Мала Р. перекочувала з Галичини тільки на дві лівобережні губ., тому Укр. Енцикл. нічого не відповість. Взагалі тут читаємо тільки вигадки й фантазію, які дійсних фактів і справжнього знання замінити не можуть, а проте шкоду витворюють. Коротко подам дещо.

В народ. словесності ніде не зустрічається назви Мала Русь, Малоросія, бо це слово чуже для народу, штучне, не словянське. Утворили цю назву греки в Царгороді в XIV. віці, а у нас її до того часу не було. Тому вона є продуктом грецької психології й її значіння треба шукати в грецькому розумінні.

В XIII в. Київ через татар занепав і перейшов під владу галицьких кн. Православний митрополит в 1299 р. з Києва остаточно переселився в Москву, Не бажаючи мати з Москвою спільного митрополита, щоб через нього не ввязатися з нею, галицько-волин. князі виклопотали від царгород. патріярха для своїх земель окремого митрополита. Патріярх назвав округу цього митрополита *Μικρὰ Ροσία* (Μικρα Ροσία), що по грецьки означає: Мала, корінна, метропольна Русь, зерно, з якого йде зріст малого на велике. Подібно у греків Малою Грецією називалася метропольна Греція, а її кольонії (в Італії та Сицилії) звалися Великою Грецією. Галичина ще називалася молодшою, бо Київ був старшою Руссю. Поняття про Малу Русь своїм походженням було ще органічно звязане у греків з православним населенням і юрисдикцією православного митрополита. Московія Руссю тоді не звалася і за таку її не вважали — там Русь лише „находниці“, кольоністи. Через певний звязок назви Мала Русь з православієм і митрополичою округою, як тільки де впроваджувано католицизм чи унію, чи і те, і друге, так зараз же звідти назва Мала Русь зникала. Так це йшло з заходу на схід, з Галича до Дніпра. По Андрусівських умовах 1667 р. Київ з Малої Руси вже вилучено. Як умови змінилися, то 20. жовтня 1775 р. вийшов царський указ: „Г. Киев присоединить к Малороссіи“. (Полн. Собр. Зак. Рос. имп. ч. 14. 381). В 1781 р. повстав проєкт з Малоросії зробити три намісництва, але 16. вересня 1781 р. Малоросію поділено на три губернії: Новгор., Сіверс., Черниг. і Київську. (ПСЗ. чч. 15. 171, 15. 227 — 15. 229, 15. 284 і ін.) Дальше 30. лист. 1796 р. вийшов новий закон: „Из трех Малорос. губерній быть одной губ. в Чернигове“, називатися їй „Малороссійской губ.“, а Київ „от Малой Россіи отделить“ (П.С.З. ч. 17. 594). Так Київ знову вилучено з Малоросії. 27 лютого 1802 р. видано новий закон: „Из Малорос. губернії учредить две губ. и именоватьсѣ одной Черниговс., а другой Полтавск.“ з 12 повітами в кожній (ПСЗ. ч. 20. 162), але 27 мар. 1803 р. цей закон замінено новим: „Возстановить древніе пределы Малороссіи“, заокруглити їх прикройкою від Новоросії й утворити дві губ. — Полт. та Черн. з 15 повітами в кожній. (ПСЗ. ч. 20. 684). Харківщ., Херсонщ., Катеринославщина ніколи Малоросією не називалися. Уже з цього ясно, що назва Україна ніяк не покривається з назвою Малоросія і що зміст цих назв ріжний. В 1837—1842 р. для бувшої Малоросії, тобто для Полт. та Черн. губ. зіставлено багато „малоросійських“ законів, звязаних походженням з Рус. Правдою, Литовс. Статутом і ін. джерелами українського права. Ці закони в більшості увійшли в Х. т. І. ч. свода зак. і ми по них судили ще і в 1918 році. Досить і цих фактів, щоб бачити, як далеко від науки і дійсности твердження Україн. Енциклопедії, „Книги знання“! Назва Малоросія не етнографічна, а церковно-адміністративна й адміністративна. В Чернигівській губ. 3¹/₂ повіти залюднені виключно білорусинами і москалями — це теж Малоросія, а населення їх малоруське, малороси. Уняти не малороси бо це назви тільки православних.

Ще гірша справа з „Руссю“. В Енци. читаємо байки, а того, що потрібне, нічогосінько немає. Тут написано таке, що своїми словами переказати не можна, бо подано якийсь хаос, з яким наука не має нічого спільного. Читаємо: „Русь-стара назва землі полян, трикутнику між Дніпром, Ірпенем та Россю, від IX. в. прив'язується в арабс. географів до Київщини; вживається і в ширшому значінні, обіймаючи XI — XII в. всю Україну, навіть усе східне словянство, звязане з Київським князівством в одну державу. Сама назва пояснюється ріжно: з словян., литовс., іранськ., угорськ. і ін. мов. Притягають до пояснення сарматських роксолан або численні географічні ймена з коренем рос. або рус. За літописцем назва Русь була прийнята полянами пізніше; це було імя княжої династії й її земляків, варяжск. дружин. Норманісти обстоюють на скандин. походженні слова Русь, антинорманісти старалися пояснити назву Русь так зв. готською теорією й ін., але назва Русь й досі не має задовольняючого пояснення. М. Грушевський припускає, що вона була тубильна, споконвічна для Київської околиці і звертає увагу на созвучність цього імени з тутешньою річкою Россю“. — От і все! Подано дивовижний хаос вигадок і байок, а дійсних фактів не подано, і такою мовою, наче українська мова відзначається неграмотністю. Автор, мабуть, далеко стоїть від науки і має багату сміливости пояснити те, чого сам не знає.

Грушевському він прикинув те, чого цей давно зрікся, як помилки. Тому написав: „Звідкіля імя Руси взялося в Київщині, ми не знаємо й не будемо вгадувати“. (М. Грушевський, Ілюстров. Історія України“, Київ 1919 р., ст. 52). Русь — це імя чужого, зайшлого народу, який з бігом часу злився в одну цілість антропологічну з тубильним словянським населенням в народ український, а ніяк не „імя княжої династії“. Літопис сам розповідає, що поляни „от варяг бо прозвашася Русью“ і „от тих варяг прозвася Руская земля“. (Іпатіївс. л., під 862 і 898 р.). От варяг — це від чужинців, тобто це назва чужа, а не словянська. Норманісти не „обстоюють“ скандинавського походження назви Русь, а „стараються“ пояснити, які їх противники; тому норманіст А. Шахматов в 1919 р. написав: „Происхождение имени Руси, несмотря на настойчивыя старания ученых, остается темным“. („Древн. судъ. Рус. племени“, с. 52). В Іпат. л. назва Галичини Україною іде вже з XII в. (1189 р.), а назва Русь лише з XIII в.; Руссю і в XIII в. зветься не вся Україна. Автор інформації про Русь, видимо, сам є норманістом, бо мовчить про факти, які противляться й повалюють норманську теорію походження Руси зі шведів. В Укр. Енцикл. він промовчав і про те, що українська школа істориків: Максимович, Костомаров, В. Антонович, Багалій, М. Грушевський, Пархоменко, І. Огієнко й ін. цілком відкинула норманську теорію, як позбавлену наукових доказів і тенденційну, визнаючи, що вона, як противна істині, наробила науці шкоди. Норманська теорія визнає появу Руси на Вкраїні з 862 року і з цієї дати починає й історію України, наче

до того не було нічогосінько. Але похід Руси з „ратію великою Рускою“ з Новаграда „Руского“ (Новгород Сіверський, Черниг.) на Сурож в Криму, з князем руським Бравлином, який там і хрестився з боярами, був межі 750—760 роками, то б то за 100 років перед легендарним Руриком. Про це замовчано. Автор інформацій в Енцикл. замовчав і про кельтів, і про назву Русь, русини од кельтів-галлів. Сам літопис вказав на кельтійське походження Руси (Лавр. л., вид. 1926 р. стор. 3—4, оповід. про дві Руси: одна „находниці“, а друга тубильна в сусідстві з англійцями, галичанами (галлями), італійцями, німцями). Замовчано і морський похід Руси на Амастру не пізніш 842 року. Замовчано і свідоцтво грецького хронікаря Семена Льйофета (941 р.), що Київська Русь зветься також дромитами, родом з франків. Дроміти — це дослівний грецький переклад назви Русь, русини, Rutheni, а франками в X в. називалися французи. Маємо свідоцтво грец. хронікаря Скіліци (XI в.), Кедрина (XII в.), що Київська Русь родом кельти (γένος Κελτικόν), а по латині у перекладчика 1570 року *Baran gi Celtica natio*. Замовчано і свідоцтво катакомбного надпису в Зальцбурзі про похід Одоакра з Руссю на римлян в 477 році. Про цей похід Руси з Одоакром згадано і в літоп. Величка під 1648 роком з назвою тих русів „продками нашими“, і у І. Гізеля. Таких фактів багато, але їх не згадано, мабуть тенденційно, бо вони руйнують норманську теорію. Не згадано і звістки Бертинської хроніки Пруденція, що 18 маю 839 р. до Людовика Благочестивого, вертаючись кружним шляхом на Україну, зайшли з Царгороду послы до імп. Теофіля від народу руского, а самі послы були походженням шведи. Про це ми подали в книжці нашій: „Звідкіля походить Русь“? Замовчано й про те, що Варяжським морем в літописі називається система чужих морських і річних вод Західньої Європи: Балтійське, Німецьке море, Атлантийський океан, Середземне море аж до Чорного моря, яке звалось Руским морем. Населення коло тих морів зветься в Києві варягами, чужинцями. (Лавр. л., вид. 1926 р. стор. 3, 5, 6, 10, 7).

Не згадано тих літописців, що виводять Русь на Браїну від Дунаю. Немає нічого з переказу про походження Руси від народу Зар-Дан, що назвою вказує на кельтів, який, прийшовши, оселився біля Евксіпонту, тобто біля Чорного моря, і з нього вийшла Русь. Немає згадки й про арабс. письм. Ібн-Русте та Гардізі, що в X в. описали Русь на острові Азовського моря народом в 100.000 душ. Немає в Енци. і того, що в старі часи писали „руский“ з одним „с“, а в народній мові „руський“, в середині „сь“: „Откуда есть пошла Руская земля“, „Откуда Руская земля стала есть“; „Руский князь“, „Руский яз.“, „Руский закон“, „Руския гради“. „Правда Роская“ (в грецькій вимові), „Правда Роуская (в латино-кельтс. вимові) і т. д. Немає й того, що Московія“ в старі часи Руссю і Росією не звалась. На це можна подати багато літописних свідоцтв. В XII віку ростовці, суздальці, володимирці бунтували проти князя й руских, щоб князь не на-

водив їх і не роздавав би руским у них посад (Лавр. л. під 1176 р.). Під 1249 р. читаємо: „Сартак Батіевич, царь Татарский, даде Киев і Рускую землю Александру Ярославичу Киевскому,... а брату его Андрею Володимер и Московскую землю“. (Густинс. л., 1249 р.). А далі: „Александр... Московский поиде во орду... и уприси себе княжение над всею Рускою и Московскою землею“. (Густ. л. 1252 р.). Ясно, що Московія не Русь. Московія називалася „Московским государством“, а не Руським і не Російським аж до XVIII в.: тільки в 1713 році царь Петро I післав за кордон своїм післанцям розпорядження, щоб вони постаралися, аби там переіменували „Московське“ государство на „Россійское“, на „Русское“, на Русь. Одначе, русином і русинами москвини ніколи не називалися. Не вказано й на той безсумнівний факт, що вся морська термінологія Київської Руси грецька, латинська, латино-кельтійська й єдина назва словянська— „насад“, а ні єдиної назви скандинавської. Можна зробити ще безліч завважень щодо Руси, але й цього досить, щоб бачити, що про таку важливу справу, як назва Русь, Укр. Енци. не дала нічого. З того, що подається інформатором, ясно, що чотири правила Декарта для відшукання істини і контролі його зовсім не цікавили й не турбували, системи в доказах він не визнає, через те подає, що йому подобається, не звертаючи уваги на цінність поданого, і мовчить про все, що суперечить або повалює ним подане.

Взагалі до всього, з чим зв'язується початки української історії, або що до них відноситься, треба ставитися уважно, а не так, як це робиться в Енциклопедії. Напр. назви Поле, про що розповідає літопис, в Енцикл. зовсім немає, тому Енцикл. не дає й пояснень ні цієї назви, ні взагалі назв у Полянській землі, а тим більш і назви „земля“. А все це надзвичайно красномовно само промовляє за себе і поясняє велику боротьбу в Київській землі грецьких елементів з кельтійськими, так виразно підкреслену київськими легендами. Потрібні тут пояснення назви поляни ще й тому, що часто навіть в шкільних підручниках подають пояснення не тільки противні літописові, а просто виссані з пальця і потрібні хіба для того, щоб яскравіше показати незнайомство автора з наукою про інтерпретації й докази.

Твердять „інтерпретатори“, що поляни — це хлібороби, які жили в „полі“, в „степу“. А літопис каже: „Бяше около града (Києва) лес и бор велик, и бяху ловаща зверь, бяху мужи мудри и смыслени, нарицахуся Поляни, от них же суть Поляни в Києве и до сего дне“. (Лавр., вид. 1926 р., с. 8 і 9), Полювали звіра, тому полювальники, мисливці (мудрі і смислені), жили в лісі та борі, і звалися полянами, а їх земля, край Подем. Це назва від грецького *πολέω* — верчуся, живу, рухаюся, ловлю, полюю, воюю. Тому й місце військового бою — поле бою, місце судового поєдинку — поле, військовий суд — польовий суд. Грецька назва тут через те, через що і всі старіші назви в Полянській землі також грецькі. Так підходимо до слов'яно-грецького населення,

державности і культури, і до реформи всього зайшлою кельтійською Руссю, яка змішалася з антами, і передала їм ім'я Руси в VII в. Назва анти, кажуть акад-ки Шахматов, Корш кельтійська, з Аквітанії. Вона перейшла на Придунайщині до словян, з якими кельти анти злилися кровно. Антропологі зачисляють до українців до адріятичної, динарської раси і називають „правдивими кельто-слов'янами“. (Fouillée й ін.). Так відкривається нова сторінка історичних зацікавлень і студій, а Енцикл. повинна давати знання і будити, а не гасити, зацікавлення.

Укр. Енцикл. річ дуже серйозна і не сміє набивати голови нісенітницями, лже-наукою, лже-знанням, заскорузлими ідеями. Цим гальмувався б розвиток нації, поступ, культура, цивілізація і збільшалася би відсталість. Тут ми не знайдемо ні про подвійні назви руські Дніпрових порогів, про назву Києва Самбатом, полюддя — гурою, ні про причини і часи переіменовання українських річок на латино-кельтійські назви, ні про те, що в Східній Італії, де жили кельти-галли, є гори Гургани, річка Дуліба, населення певкіни (як під Карпатами), по річках населення дуліби, тиверці, як на Україні, і який тут зв'язок, яка причина цій спільності. Не знайдемо пояснення, чому це назви: бойки, лемки, гуцули, галичани, велиняни, як у галлів, кельтів, чому це українці мають їх і в культурі. Невже це заслуговує на меншу увагу, ніж вигадки норманістів, яких українська школа істориків відкинула! Ради добра нації треба кинути амбіції і доповнити співробітництво не після принципу особистих симпатій та адорацій, сопартиїности, взаємного забезпечення від критики і з новими силами утворити три-чотири книжки додатків та поправок, щоб цим направити шкоду. Негатори прав української нації видали багато протиукраїнської літератури, особливо по московськи та по польськи, по французьки та по італійські, — все це треба добре знати, щоб добре боронити правду ширенням знання і свідомости. Я добре знаю всі труднощі, бо працював над цим, видав кілька статей і брошур, знаю, як то тяжко доводитись добати тверду скелю упереджень, засвоєних з чужої школи, інерції неправдивого думання, незнання науки про докази, інтерпретації, а особливо зарозумілості дикої фільольогії. Можна передбачити, що вийде, коли за статтю для Енциклопедії про Україну візьметься людина, яка ігнорує науку про інтерпретації й докази, слова пояснює по звуковому вражінню, а ігнорує психологію, походження, уяву, поняття, предмет, час, зв'язок з фактами, літературу, перевірку аргументів з допомогою чотирьох правил Декарта, боїться оригінальної думки і суперечности зі своїм авторитетом, перед яким стоїть на колінах, і т. д. Так робить один з редакторів фільольогів Укр. Енцикл. Другий редактор сам надрукував про себе в „Ділі“, що може вчуги того, чого добре не знає і „писати на коліні“ задля якихось інтересів.

Чи треба й далі робити з Української нації „притчу во язицях“ і об'єкт „покивання глави в людех“! Щоб не було баламуцтв,

треба Укр. Енци. виправити додатковим виданням кількох книжок. На добре зложені Енцикл. покликаються і в учених працях. Той, хто сам себе вважає вченим, хоч би мав і бібліотеку в голові, ще не може вважатися здатним писати Енциклопедію: треба мати голову в бібліотеці і совість ученого, не писати „на коліні“ й іти за наукою про докази, про інтерпретації та за чотирьома правилами Декарта для шукання й перевірки правди, а від фільологічних баламуцтв стояти якнайдалше. Автори додаткових праць повинні підписати їх, щоб бути відповідальними за написане, а не ховатися за гурт. Уже й тепер існують веселі анекдоти, як дехто писав для Укр. Енциклопедії. Так наукової праці для „книги знання“ не можна вести. За кого приймає такий „учений“ читачів Енциклопедії! Це справа не особиста, а національна, відповідальна перед поколіннями і вимагає об'єктивного відношення та серйозної наукової підготовки задля її наукового, культурного, національного і політичного значіння.

В. Заїкин.

Між Візантією й Заходом.

Боротьба й синтез між візантійським і готичьким стилями в пізньо-середньовічній кам'яній архітектурі на Україні та в ін. сх.-слов'янських землях.

Universität docent Wladimir von Zalozietskyj. *Gotische Baukunst in Osteuropa*. Sonderdruck aus „Volkstum und Kulturpolitik“, Sammlung von Aufsätzen, gewidmet Georg Schreiber zum 50. Geburtstag. Köln 1932. 8° 2 + 12.

Історія образотворчих мистецтв (архитектури, малярства й скульптури) яскраво відбиває розвиток культури, боротьбу між різними культурними течіями й впливами, ступневу зміну різних напрямків і т. д. В історії образотворчих мистецтв еволюція культури відзеркалюється здебільшого точніше й яскравіше, ніж напр. в історії письменства або в історії філософії. Зокрема яскраву ілюстрацію культурної еволюції України та ін. сх.-слов'янських земель дає історія архітектури в цих землях.

Одним з найважливіших та найцікавіших питань історії української й взагалі сх.-європейської культури є питання про ролі та взаємини візантійських і західних впливів на Україні та ін. краях Сх. Європи. Один із моментів боротьби й синтезу візантійського та західного впливу у Сх. Європі яскраво освітлює недавно надрукована невеличка, але цінна й вельми цікава праця найвизначнішого зах.-українського історика мистецтва В. Р. Залозецького „*Gotische Baukunst in Osteuropa*“. Ця праця вияснює джерела, характер і форми західного готичького впливу на архітектуру сх.-європейських країв, зіткнення та боротьбу й змішу-